

Enstitüsü : Fen Bilimleri Enstitüsü
Anabilim Dalı : Mimarlık
Programı : Mimarlık
Tez Danışmanı : Prof. Dr. D. Zafer Ertürk
Tez Türü ve Tarihi : Doktora – 27 Ocak 2016

ÖZET

MİMARİ MEKANIN TANIMLANMASI ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA

İnsanların yaşamları çok katmanlılığıyla mekan(da/la) belirlemek ve şekillenmektedir. Aynı zamanda, mekan da bu katmanlı süreçlerle var olmakta ve devinimini sürdürmektedir. Mekan ile insan arasında birbirine sarmalanan ve birbirini bütünleyerek var eden ilişkiler ve ilintiler ağı bulunmaktadır. Bu biçimlenişi ile mimari mekan; insan yaşamı kadar yaşanmışlığını da barındırarak saklamaktadır. Ancak mimari mekanla ilgili çalışmalar, yalnızca mekanın tasarım, uygulama ve kullanıma yönelik sorgulamaları içermektedir. Mekanın fiziksel, toplumsal, biçimsel, psikolojik, ekonomik ve ideolojik yapısı ve özelliklerini farklı açılardan konu edinmektedir. Sorgulama ve incelemelerde mimari mekanın hissedilen özellikleri geri plan kalmaktadır. Çalışma da bu eksiklikten yola çıkarak, mimari mekanın hissedilen özelliklerinin ne olduğu ve nasıl çözümlenebileceği sorularına odaklanmaktadır. Mekan-yaşam biçimlenişini bütünsel şekilde kavrayarak, mimari mekanın hissedilen özelliklerini keşfe çıkan bir yolculuk önermektedir. Mekanın hissedilen yanının nasıl bir düşünce ile ele alınacağı, tezin

omurgasını oluşturmaktadır. Tezin omurgası, mimari mekanın hissedilen özelliklerini konu edinerek üç adımda hacim kazanmaktadır.

Birinci adım, tezin kavramsal çerçevesini oluşturan mimari mekanın anlamlandırılmasıdır. Mimari mekanın hissedilen özelliklerinin; beden, şiir, şey ve toplum ilintileri üzerinden anlaşılacağı düşünülerek, bu ilintilerin izleri takip edilmiştir. Mekan-yaşam biçimlenişinde, bu ilintiler bütünü, mekanın hissedilen özünün bağlam zeminini ifade etmektedir. Mekanın hissedilen özellikleri; mekan-yaşam biçimlenişinde, mimari mekanı anlamlandıran, beden-şiir, beden-şey, beden-toplum, şiir-şey, şiir-toplum ve şey-toplum ikili kesişimlerinde yani bağlamlarında, olduğu ön görülmektedir. Bu oluşumun sorgulanması çalışmayı ikinci adıma yönlendirmiştir.

İkinci adım; bu bağlam zeminin mekan-yaşam biçimlenişi üzerinden okunmasıdır. Mekanın hissedilen özelliklerinin, bağlam zemini örnek mekan olan Cumalıkızık yerleşiminin, mekan-yaşam biçimlenişinde okunmaktadır. Araştırma tasarımı olan mimari mekan okuması; örnek olay yöntemine dayanmaktadır. Bununla birlikte; çalışmanın süreciyle bütünleşen karşılaşma, etkileşim ve iletişim aşamalarını içeren araştırma yaklaşımı kurgulanmıştır. Karşılaşma aşaması; Cumalıkızık'da mekanla, yaşamla, insanla ve deneyimle karşılaşmayı sağlayacak ön araştırmayı içermektedir. Bu süreçte elde edilen bulgular genişletilerek Cumalıkızık'ın mekan-yaşam biçimlenişi ile etkileşime geçmenin yolları aranmıştır. İki aşamanın verdiği bulgular iletişim adımının yapısını ve başlangıç noktasını tanımlamıştır. Sonrasında iletişim adımının gelişimi, sınırı ve kapsamı kendi iç dinamikleri doğrultusunda şekillenmiştir. Böylelikle mimari mekanın okunması; doğrudan ve dolaylı ilişkileri takip eden, rastlantılar ve geri dönüşlerle beslenen, kendi iç dinamiklerini kendisi oluşturan kurguda ele alınmıştır.

Mimari mekanın anlamlandırılması ve okunmasından sonra çalışmanın üçüncü adımı; mimari mekanın çözümlenmesidir. Bütün parçaların toplamından fazladır ilkesinden yola çıkarak, mekanın hissedilen özelliklerinin bağlamları bütüncül olarak tartışılmakta ve çözümlenmektedir. Mimari mekanın çözümlenmesi; bu kapsamda araştırma sonucunu konu edinirken, araştırma sonucunun nasıl ele alınabileceğini de

sorgulamaktadır. Araştırma sonucun ne söylediğiyle birlikte, araştırma bütünü içinde sonuca giden yolculuğun ne söylediği önemslenmektedir

Çalışmada; mimari mekanın hissedilen özelliklerine yaklaşmanın, ne işe yarayacağı ve uygulamaya nasıl döküleceği ile ilgili bir model ya da kılavuz sunulmamaktadır. Mimari mekanın hissedilen yanını keşfetmenin nasıl gerçekleşebileceğiyle ilgili bir yolculuk önerilmekte ve yöntemlerden birini tasarlamak hedeflenmektedir. Sonuç olarak tez çalışmasında; mekanın hissedilen özelliklerinin kavranması, tartışılması ve sorgulanması, böylelikle çözüme giden yolun keşfedilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mekan, Mimari Mekan, Mekanın Hissedilen Özellikleri, Mekan-Yaşam Biçimlenişi, Cumalıkızık

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Sciences
Department : Architecture
Programme : Architecture
Supervisor : Prof. Dr. D. Zafer Ertürk
Degree Awarded and Date : PhD – 27 January 2016

ABSTRACT

A STUDY ON THE IDENTIFICATION OF ARCHITECTURAL SPACE

Multi-layer nature of human life appears and is shaped (in/with) space. Space also coexist with these layered processes and continues its motion. There is a network of relations and connections that wrap up and complement each other between space and human. Though this configuration, architectural space harbors not only the human life but also the experiences. On the other hand, studies on architectural space have focused merely on investigations of space's design, application and usage. Physical, social, formal, psychological, economic and ideological structure and characteristics have been addressed from different aspects. In investigations and examinations, the felt characteristics of architectural space have been kept in the background. Based on this shortcoming, the study concentrates on what are the felt characteristics of architectural space and how they can be analyzed. It apprehends the space-life configuration in a holistic way to suggest a journey that sets off to explore the felt characteristics of architectural space. Beside the felt aspect of space, by

which ideas it will be handled underlies the thesis. The backbone of the thesis gains volume in three steps by addressing the felt characteristics of architectural space.

The first step is making sense of architectural space which forms the conceptual framework of the thesis. The felt characteristics of architectural space are discussed via body, poetry, being and social structure. The intersection of those connections in the space-life configuration presents the contextual ground of space's felt essence.

The second step is reading this contextual ground via the space-life configuration. The contextual ground of space's felt characteristics is read within the space-life configuration of the Cumalıkızık settlement. The architectural space reading as the research design is based on the case method. Furthermore, a research approach was constructed to include the stages of encounter, interaction and communication which are integrated with the study of process. The encounter stage includes the preliminary investigation to provide the encounter with space, life, human and experience in Cumalıkızık. The findings obtained in the process were expanded to seek the ways of interacting with the space-life configuration of Cumalıkızık. According to the findings of the two stages, the structure and starting point of the communication stage were defined. Afterwards, the development, boundaries and scope of the communication stage were shaped in accordance with its own dynamics. Hence, the reading of architectural space was addressed in a construct which follows direct and indirect relations, is fed on coincidences and feedbacks and creates its own limitations.

The third stage of the study following the stages of making sense of and reading the architectural space is the analysis of architectural space. Based on the principle “the whole is more than sum of its parts”, the contexts of space's felt characteristics are discussed and analyzed in a holistic way. The analysis of architectural space investigates not only the research result but also how it can be handled in this context. Along with what is told by the research result, what is told by the journey working up to the conclusion from the whole research is taken into consideration.

In the study, a model or guide is not presented concerning how approaching the felt characteristics of architectural space will work and be applied. A journey about how

the exploration of architectural space's felt characteristics can be realized is suggested and it is aimed to design one of the methods. In the thesis study, it is aimed at apprehending, discussing and investigating space's felt characteristics and therefore exploring the way to the solution.

Key Words: Space, Architectural Space, Felt Characteristics of Space, Space-Life Configuration, Cumalıkızık